

Beszámoló

az ELTE Neveléstudományi Doktori Iskolája 2018. évi működéséről¹

Az ELTE Neveléstudományi Doktori Iskolája (NDI) előző két éves beszámolójában részletesen bemutattuk azokat a változásokat, amelyek a felsőoktatásról szóló törvény 2015 végén elfogadott, a hazai doktori képzést érintő módosítása nyomán történtek az Iskola működésében. E beszámolóban részletesen ismertettük azokat a fejlődési folyamatokat, amelyek az NDI működését és belső folyamatait érintik, különös tekintettel általában a 2016 elején újrafoglalmazott feladatainak és küldetésünk² megvalósítására és konkrétan a képzési program reformjára, a minőségfejlesztésre és a nemzetköziesedési folyamatokra. Ebben az évben külön kitérünk a 2015-ben bevezetett a komplex vizsgával kapcsolatos tapasztalatok elemzésére, figyelembe véve, hogy 2018-ban először szerveztünk ilyen vizsgát.

A beszámoló tartalma

<i>A NDI törzstagjai.....</i>	<i>2</i>
<i>Az NDI-ben folyó képzés alapvető jellemzőinek alakulása</i>	<i>2</i>
<i>A szervezeti háttér és finanszírozás alakulása.....</i>	<i>5</i>
<i>A képzési program</i>	<i>6</i>
<i>Minőségbiztosítás, minőségfejlesztés, innováció.....</i>	<i>8</i>
<i>Nemzetköziesedés.....</i>	<i>9</i>
<i>A doktori iskola mint kutatóműhely.....</i>	<i>10</i>
<i>A komplex vizsgával kapcsolatos tapasztalatok és meghozott intézkedések.....</i>	<i>10</i>
<i>Mellékletek.....</i>	<i>13</i>
1. Melléklet: az ELTE Neveléstudományi Doktori Iskolájának céljai (részletek a NDI küldetésnyilatkozatából)	13
2. Melléklet: a 2018-ban megvédett értekezések.....	14
3. Melléklet: a 2019-ben komplex vizsgát tevő másodéves hallgatók	15

¹ Mivel e beszámoló terjedelmi korlátai sok részlet megjelenítését nem teszik lehetővé, érdemes a korábbi éves beszámolókkal együtt olvasni, illetve megtekinteni a doktori iskola jelentősen továbbfejlesztett magyar és angol nyelvű honlapjait. A magyar nyelvű honlapot lásd itt: <http://www.ppk.elte.hu/nevtudphd/bemutakozas>; az angol nyelvűt lásd itt: <http://www.ppk.elte.hu/en/organistaion/eduscience>

² Lásd „Melléklet: az ELTE Neveléstudományi Doktori Iskolájának céljai (részletek a NDI küldetésnyilatkozatából)”

A NDI törzstagjai

A doktori iskolák arculatát, tudományos tevékenységük jellegét és minőségét alapvetően meghatározza a törzstagjaik köre. 2018 végén a NDI Tanácsának tizenhárom törzstagja volt. Közülük tizenegy volt egyetemi tanár és hatan voltak az MTA doktorai:

1. Bárdos György (MTA doktor) (egyetemi tanár)
2. Halász Gábor (MTA doktor) (egyetemi tanár)
3. Horváth H. Attila (egyetemi tanár)
4. Károly Krisztina (MTA doktor) (egyetemi tanár)
5. Kereszty Orsolya (egyetemi docens)
6. Marton Klára (tudományos főmunkatárs)
7. M. Nádasi Mária (egyetemi tanár, emeritus)
8. Németh András (MTA doktor) (egyetemi tanár)
9. Szabolcs Éva (egyetemi tanár)
10. Szabó Attila (MTA doktor) (egyetemi tanár)
11. Szivák Judit (egyetemi docens)
12. Vámos Ágnes (MTA doktor) (egyetemi tanár)
13. Zsolnai Anikó (egyetemi tanár)

2017-hez képest a törzstagok körében egy fővel növekedett az egyetemi tanárok és eggyel az MTA doktorok száma. Ennek megfelelően törzstagjait tekintve az NDI Magyarország leginkább biztos talajon álló neveléstudományi doktori iskolájának tekinthető.

Az NDI-ben folyó képzés alapvető jellemzőinek alakulása

Más doktori iskolákhoz hasonlóan az ELTE Neveléstudományi Doktori Iskolájának is vannak még olyan doktorjelöltjei, akik a 2016. évi reform előtti szerkezetben kezdték el doktori tanulmányaikat. A Doktori Iskolában tanuló hallgatók számát az 1. Táblázat mutatja. Ebből látható, hogy 2018 végén 29 olyan hallgatónk volt, akik még a hatéves képzésben kezdték meg tanulmányaikat, és 125-en azok, akik már az új rendszerben tanultak. A külföldiek döntő hányada a Stipendium Hungaricum program támogatásával tanuló ösztöndíjas hallgató volt. A 84 magyar hallgatónak egynegyede (21 fő) volt ösztöndíjas.

1. Táblázat

Az ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskolájában tanuló hallgatók száma, 2018 második félévében³

A		Hallgatók létszáma	Ebből ösztöndíjasok
2018 első félév (6 éves képzés)	Magyar	42	7
	Külföldi	3	0
	ÖSSZESEN	45	7
2018 második félév (6 éves képzés)	Magyar	29	4
	Külföldi	0	0
	ÖSSZESEN	29	4
2018 első félév (8 éves képzés)	Magyar	52	12
	Külföldi	15	15
	ÖSSZESEN	67	27
2018 második félév (8 éves képzés)	Magyar	84	21
	Külföldi	41	36
	ÖSSZESEN	125	57

tanulmányaikat még a korábbi (hat féléves) rendszerben megkezdők közül 2018 végén 69 fő volt a fokozatszerzési eljárás fázisában vagy szerzett már fokozatot (lásd 2. Táblázat). A fokozatszerzési eljárásba belépett, de még védés előtt álló 23 doktorandusz közül ebben az évben 21 tett sikeres szigorlatot. Ugyancsak ebben az évben 18-an szereztek doktori fokozatot (a 2018-ban megvédett értekezések listáját a Mellékletben közöljük – „Melléklet: a 2018-ban megvédett értekezések”).

2. Táblázat

Az ELTE PPK Neveléstudományi Doktori Iskolájában fokozatszerzési szakaszban lévő doktoranduszok és a fokozatszerzés folyamat egyes állomásain lévők száma 2018 végén⁴

Doktori programok	fokozatszerzési eljárásban résztvevők összlétszáma	fokozatszerzési eljárásra jelentkezett	szigorlatot tett	ebből sikertelen	nyilvános vitán részt vett	fokozatot szerzett
Neveléstudományi kutatások	6	2	3	1	3	3
Andragógia	4	1	1	0	2	1
Gyógynevelés	12	2	3	0	4	3
Neveléstudomány	6	3	2	0	3	2
Nyelvnevelés	5	2	0	0	2	2
Pedagógia	12	4	5	0	1	0
Tanítás-tanulás	19	5	4	0	6	5
Sport és Egészségnevelés	1	0	0	0	1	1
EDiTE	3	3	3	0	0	0
Szaktárgyi pedagógiák	1	1	0	0	1	1
NDI összesen:	69	23	21	1	22	18

A 2016. évről szóló jelentésünk hangsúlyozottan hívta fel a figyelmet a hazai ösztöndíjas hallgatói helyek számának és arányának visszaesésére, jelezve azt, hogy ez az egyik

³ Adatok forrása: ELTE PPK Tanulmányi Hivatal

⁴ Adatok forrása: ELTE PPK Oktatásszervezési Iroda

legkomolyabb kockázati forrást jelenti a doktori iskolánk fejlődése szempontjából. Hangsúlyoztuk, hogy az ösztöndíjas hallgatók számának és arányának alakulására elsősorban annak fényében kell figyelni, hogy a doktori iskola olyan főfoglalkozású kutató munkatársként tekint rájuk, akik meghatározó erőforrást jelentenek a neveléstudományi kutatási terület számára. Kiemeltük, hogy ez az erőforrás nagymértékben meghatározza e kutatási terület fejlődési lehetőségeit, tekintettel arra, hogy a doktori hallgatóknak a doktori iskola mögött lévő szakmai műhelyek kutatásaiba történő teljes értékű bevonódásával csak az ösztöndíjas hallgatók esetében lehet reálisan számolni.

A magyar nyelvű programokban tanuló ösztöndíjas hallgatók számának és arányának csökkenését 2017-ben sikerült megállítani, és a helyzet 2018-ban javulni kezdett. Az ösztöndíjas hallgatók viszonylag alacsony arányának csökkenését 2018-ban is ellensúlyozta az Új Nemzeti Kiválóság Program (ÚNKP). Szemben az ösztöndíjas helyekkel, ennek a forrásnak az elosztása arányosan történt a neveléstudományi és egyéb diszciplináris területek között.

A korábbi beszámolóinkban is hangsúlyoztuk, hogy a 2016-os változások és a nemzetköziesedés nyomán látványosan megnőtt adminisztrációs és szervezési feladatok jelentősen megnövelték az adminisztráció feladatait. A kari vezetés ezt a kihívást a pszichológiai és neveléstudományi doktori iskolák adminisztrációjának közös szervezetbe vonásával, új adminisztratív munkatárs alkalmazásával és a doktori iskolai, illetve általános tanulmányi és nemzetközi adminisztráció közötti együttműködés koordinálásának erősítésével próbálja kezelni.

A korábbi beszámolóinkban kiemeltük, hogy a Neveléstudományi Doktori Iskola magas számban fogad be hazai *önköltséges* hallgatókat. A körükben hagyományosan viszonylag magas a lemorzsolódási arány, ugyanakkor a doktori képzésben történő részvételük nagymértékben segíti szakmai fejlődésüket és hozzájárul a magyar közoktatás tudáskapacitásának javításához.

A hallgatói létszámmal kapcsolatban a 2018-as év legjelentősebb változása a Stipendium Hungaricum program támogatásával Magyarországon tanuló és az angol nyelvű programjainkba belépő doktori hallgatók számának további jelentős növekedése. Ez azzal járt, hogy bővíteni kellett a doktori iskola témavezetői kapacitását. A belépési követelmények egyidejű emelése ennek értelemszerűen korlátot szab, ami azzal jár, hogy 2019-ben várhatóan kevesebb hallgatót tudunk fogadni.

A Neveléstudományi Doktori Iskolában oktatóként és témavezetőként dolgozók részben a kar intézeteinek (*Neveléstudományi Intézet, Felnőttképzés-kutatási és Tudásmenedzsment Intézet, Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet, Interkulturális Pedagógiai és Pszichológiai Intézet*), részben az NDI képzési programjai mögött található más karok (*Tanító- és Óvóképző Kar, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, Bölcsészettudományi Kar*) oktatóinak köréből kerülnek ki. Emellett kisebb arányban vannak olyan külső oktatóink és témavezetőink is, akik az ELTE egyéb karain dolgoznak, vagy nem az ELTE munkatársai. 2018 végén valamivel több, mint 81 témavezetőnknek volt hallgatója valamelyik jelenleg futó vagy korábban indult képzési programunkban.

A szervezeti háttér és finanszírozás alakulása

Mint utaltunk rá, az ELTE Neveléstudományi Doktori iskolájának meghatározó sajátossága, hogy szervezeti bázisát egyszerre több kar, illetve a Pedagógiai és Pszichológiai Karon belül több szervezeti egység alkotja. Az Iskola e karok és szervezeti egységek humán erőforrásait használja: ezek munkatársai tartják a kurzusokat, végzik a témavezetői feladatokat és vállalnak szerepet szigorlati és védési bizottságokban, illetve bírálják az elkészült kutatási terveket. Az NDI munkájának eredményességét továbbra is alapvetően meghatározza, hogy az érintett szervezeti egységek vezetői milyen mértékben támogatják munkatársaiknak a NDI-ben végzett oktatói, témavezetői és egyéb munkáját. A korábbi évhez hasonlóan ezzel kapcsolatban 2018-ban sem érzékeltünk problémát.

A doktori iskola irányításában meghatározó szerepe van a Doktori Iskola Tanácsának, a DIT-nek. Ez a szerep 2018-ban nem változott. A DIT minden hónapban egy alkalommal, félévre előre rögzített időpontokban ülésezik. Az ülései jellegzetesen három óra időtartamúak és minden alkalommal előre megtervezett és kiküldött napirend alapján zajlanak. A testületnek a törzstagokon túl továbbra is tagja mindegyik program (programspecializáció) vezetője, beleértve ebbe az elméleti alapozó és kutatás-módszertani modulokat. Érdemes kiemelni, hogy a kutatás-módszertani modul vezetőjeként a DIT tagja a *Neveléstudományi Intézet* vezetője, továbbá teljes jogú, szavazati joggal bíró tag a doktorandusz hallgatói önkormányzat képviselője is.

A doktori iskola operatív vezetésében 2016 óta meghatározó szerepet játszik a *Vezetőség*, amelynek tagja az NDI vezetője, titkára és a Doktori Iskola Tanácsának (DIT) egy választott tagja és állandó meghívottja a *Neveléstudományi Intézet* vezetője. A Vezetőség a korábbiakhoz hasonlóan 2018 folyamán is minden hónapban egy alkalommal tanácskozott, ami egyúttal a DIT havi üléseinek előkészítését is szolgálta. A Vezetőség által két DIT ülés között meghozott operatív döntésekről a NDI vezetője a havi DIT üléseken állandó önálló napirendi pontban részletesen tájékoztatta a DIT tagjait.

A szervezeti és vezetési kérdésekkel kapcsolatos beszámolóban szükséges megemlíteni, hogy az Iskola vezetésében külső körülmények hatására több fontos változás történt 2018-ban. A NDI titkára külföldre távozása miatt lemondott, tőle az Iskola törzstagja, Zsolnai Anikó vette át a titkári teendőket. Az általa vezetett Andragógiai program vezetését ideiglenesen M. Nádas Mária törzstagunk vette át. A Koragyermekkor pedagógiája program 2017-ben távozott vezetőjét ideiglenesen helyettesítő F. Lassú Zsuzsa helyét 2018-ban ugyancsak Zsolnai Anikó vette át. E változások értelemszerűen a Vezetőség összetételét is átalakították (Kereszty Orsolya helyett Zsolnai Anikó került be ebbe a testületbe).

Ahogy azt már a korábbi beszámolóinkban is jeleztük, a kurzusok látogatásával szerezhető kreditek számának lecsökkenése és a kutatási tevékenységgel szerezhetőek mennyiségének növekedése felértékelte a programok (programspecializációk) vezetőinek szerepét. Ez a folyamat tovább folytatódott, a DIT-en személyeket érintő döntések kizárólag az egyes programok vezetőinek az előterjesztése alapján történhetnek.

A NDI működésével kapcsolatos adminisztratív-operatív feladatokat részben a PPK *Tanulmányi Hivatala*, részben – 2018 második félévétől kezdve – a központi kari adminisztrációhoz tartozó, de kizárólag az NDI adminisztrációjának feladatait ellátó adminisztrátor és félállású segítője látja el. Az angol nyelvű képzés felfutásával az operatív feladatok ellátásába növekvő intenzitással kapcsolódott be a PPK dékáni hivatalán belül működő *Nemzetközi Iroda*. Ennek meghatározó szerepe van az angol nyelvű képzési programmal kapcsolatos tájékoztatásban, a felvételik megszervezésében és az új hallgatók belépésének támogatásában. 2018 volt az utolsó év, amikor még lehetőség volt arra, hogy az angol nyelvű képzések szervezését a Horizon 2020 program támogatásával futó *EDiTE projekt* saját adminisztrációja is támogathatta.

A fentiekből következik, hogy a mátrix-szervezet jellegű NDI működtetése magas szintű együttműködési képességet és hajlandóságot igényel az érintett személyektől és szervezeti egységektől. E tekintetben a 2018-as évvel elégedettek lehetünk.

Amint azt a korábbi jelentésekben is hangsúlyoztuk, a NDI működésének finanszírozása nem válik el a PPK egészének finanszírozásától, erre a doktori iskola vezetésének 2018-ban sem volt sokkal nagyobb rálátása, mint a korábbi években. A doktori iskolai adminisztrációnak a kari központi adminisztrációba való beépülése tovább erősítette, hogy a doktori iskola pénzügyi és adminisztrációt érintő ügyeit csak a kari vezetéssel való szoros és közvetlen együttműködéssel lehet intézni. Ennek támogatására 2018-ban folytatódott az a korábbi évben kialakult gyakorlat, hogy havi rendszerességgel előre tervezett egyeztetés történik a dékán és a NDI vezetősége között. Ezeken az egyeztetéseken minden költségvetést és adminisztrációt érintő kérdést meg lehet vitatni, és ezekre megoldást lehet találni.

Az előző évi beszámolóhoz hasonlóan itt is érdemes kiemelni az adminisztrátori feladatokat ellátó munkatársunk, *Oszlanszki Ildikó* kiemelkedően odaadó, kreatív, intenzív és gondos munkáját. 2018 második félévétől kezdődően a munkáját egy új félállású kolléga segíti. Az elkövetkező időszak fogja megmutatni, hogy ez a kapacitásbővítés elegendő-e megnövekedett – elsősorban külföldi – hallgatói létszámmal kapcsolatos ügyek intézésére, különös tekintettel olyan adminisztratív feladatokra, amelyek a kreditelismeréssel, a vizsgákkal, a műhelyvitákkal és a hallgatói kutatási tervek véleményezésével kapcsolatosak.

A képzési program

2018 folyamán a NDI által kínált programok számát tekintve nem történt változás (lásd 3. *Táblázat*), de az egyik program (EDiTE) tematikus orientációja és elnevezése módosult. 2018-ban eggyel megnőtt azoknak a programoknak a száma, amelyek angol nyelven is nyújtanak képzést: az Andragógia, az EDiTE, a Gyógypedagógia, a Nyelvpedagógia és a Sport és egészségnevelés mellett belépett ebbe a körbe az Elméleti-történeti pedagógia.

3. Táblázat
A NDI programjai és ezek vezetői

Programmodulok	A programmodulok vezetői
<i>Alapozó modulok</i>	

Elméleti alapozó programmodul	Németh András
Kutatás-módszertani programmodul	Fehérvári Anikó
<i>Programspecializációs modulok</i>	
Andragógia	Nádasi Mária ⁵
Pedagógusképzés és felsőoktatáskutatás (EDITE)	Halász Gábor
Elméleti-történeti pedagógia	Németh András
Gyógypedagógia	Marton Klára
Kora gyermekkor pedagógiája	Zsolnai Anikó
Nyelvpedagógia	Károly Krisztina
Oktatás – tanulás – egyenlőtlenségek	Vámos Ágnes
Szaktárgyi pedagógiák	Szivák Judit
Sport és egészségnevelés program	Bárdos György

A programok vezetésében több ponton történt módosulás. Az elméleti alapozó programmodul vezetője Szabolcs Éva helyett Németh András lett. Az Andragógia programé a vezető külföldre távozása miatt ideiglenes jelleggel M. Nádasi Mária és a Kora gyermekkor pedagógiája programé Zsolnai Anikó. A stratégiai prioritásainknak megfelelően 2018-ban is kiemelt figyelmet kapott a Kutatás-módszertani alapozó programmodul fejlesztése (ennek vezetője 2016-tól kezdve a DIT teljes jogú tagja). E modul vezetője meghatározó szerepet játszik a kutatási tervek értékelési szempontjainak kidolgozásában és fejlesztésében, továbbá annak meghatározásában, hogy milyen módon folyják a komplex vizsgának a kutatási program védéséről szóló része.

A 2018 évben harmadik alkalommal léptek be hallgatók a 2016-ban lezajlott kurrikulum-reform nyomán kialakult új szerkezetű képzésbe. Az első két év tapasztalatai nyomán több kisebb változtatást hajtottunk végre a képzési programban. A képzési programunk megvalósításának áttekintését még 2017-ben indítottuk el, ennek nyomán születtek javaslatok a képzési program kisebb mértékű módosítására. A szenátus erről 2018-ban hozott pozitív döntést. Ennek értelmében az EDiTE Horizon2020 projekt keretei között létrehozott EDiTE program tematikus fókuszát – a projekt kifutásával összefüggésben, a konzorciumi partnerek és a programba jelentkezők igényeit figyelembe véve – kitágítottuk. A korábban csak a pedagógusok képzésére és tanulására fókuszáló program elnevezése „Pedagógusképzés és felsőoktatáskutatás (EDITE)” program lett, és megnyílt a felsőoktatáskutatással foglalkozók számára.

2018 folyamán felülvizsgáltuk a kutatási és tanítási kreditek elszámolását orientáló rendszerünket, és kisebb változtatásokat hajtottunk végre ezekben. Így bővítettük azokat az oktatáshoz kapcsolódó tevékenységeket, melyekkel a hallgatóink tanítási krediteket szerezhettek. Érdeemes utalni rá, hogy a tanítási kreditek megszerzésére végezhető tevékenységek szabályozása olyan innovatív megoldás, amely nemzetközi szinten is figyelmet keltett.

⁵ Ideiglenes jelleggel látja el ezt a feladatot addig, amíg a 2018-ban eltávozott korábbi programvezető helyét be nem töltjük. A pályázatás folyamatban van.

Minősegbiztosítás, minőségfejlesztés, innováció

A 2018-as évben folytatódott a 2016-ban elfogadott *minősegbiztosítási és minőségfejlesztési program* implementálása. A minősegbiztosítási és minőségfejlesztési kérdések továbbra is minden egyes DIT ülésen önálló napirendi pontban jelennek meg.

A minőség garantálásának fontos eszköze a felvételi folyamat. A 2018-as évben tovább erősítettük az egyes programok önálló felvételi vizsgáinak a koordinálását a közös értékelési követelmények meghatározásának áttekintésével. A felvételi folyamatot szükséges tovább javítani annak érdekében, hogy mind a magyar, mind az angol nyelvű programjainkra csak megfelelő felkészültségű hallgatók kerüljenek be. Ugyancsak szükséges javítani a felvételi folyamat szervezettségét, különös tekintettel az angol nyelvű programokra (ez utóbbiak esetében a „stipendiumos” jelentkezőknél a folyamat a TEMPUS közalapítvánnyal való együttműködést is igényli).

A korábban meghozott döntések nyomán jelentős mértékben továbbfejlesztettük a témavezetők kiválasztásának és felkérésének rendszerét. Új irányelveket fogadtunk el a témavezetői tevékenység minőségének fejlesztésére. Ebben specifikáltuk és jelentős mértékben megemeltük a témavezetőkkel kapcsolatos követelményeket, fenntartva azt a rendszert, hogy az NDI-ben programvezetői előterjesztés alapján a DIT titkos szavazása nyomán lehet bekerülni a témavezetői körbe. Emellett Horváth H. Attila törzstagunk vezetésével elkezdtük egy olyan stratégia kidolgozását és megvalósítását, amely a témavezetői munka minőségének a fejlesztését pozitív beavatkozásokkal próbálja javítani. Ehhez illeszkedve szerveztük meg az éves témavezetői értekezletünket, amelyen a témavezetői közösség tagjai minden korábbinál nagyobb számban voltak jelen. Itt aktív tréningmódszerek alkalmazásával történt a témavezetői munkát gátló tényezők azonosítása és az ezek korrigálását szolgáló lépések meghatározása.

További javításra szorul 2017-ben bevezetett a témavezetői feladatok háromoldalú megállapodásban történő rögzítése, ezek megkötésére 2018-ban nem minden alkalommal került sor.

A minősegbiztosítás fontos, 2016 után kialakult eszközei a hallgatói tanulmányi-kutatási terv, a féléves hallgatói beszámoló, valamint félév elején történő a kreditfelvételi tervezés és félév végi kredit-elismerés. Ezek koordinálása bonyolult logisztikai feladat, amely a kari tanulmányi és a doktori iskolai adminisztráció szoros együttműködését igényli. Erős igényként merült fel e folyamatok digitalizálása.

A korábbi beszámolóinkban hangsúlyoztunk, hogy a NDI vezetősége kiemelkedően fontosnak tartja a doktori hallgatók bevonását a doktori iskolával kapcsolatos döntésekbe és ezek végrehajtásába. A DÖK képviselője a DIT aktív tagja, aki több alkalommal tartott a testületnek beszámolót. Így tájékoztatta a testületet annak az átfogó adatgyűjtésnek az eredményeiről, amely a doktori hallgatóknak a doktori képzéssel kapcsolatos igényeinek feltérképezését szolgálta. A komplex vizsgát követően a DÖK átfogó elemzést készített a vizsga tapasztalatairól, ami fontos input volt a testületben erről lezajlott vitához. Ehhez az elemzéshez olyan cselekvési terv is társult, amelyben a DÖK is feladatokat vállalt a felmerült problémák megoldásában.

2018-ban is folytattuk azt a 2017-ben megkezdett gyakorlatot, hogy a DIT mindegyik ülésén egy-egy program vezetője részletes tájékoztatást ad az általa vezetett program helyzetéről és fejlődéséről.

Nemzetköziesedés

A korábbi évekhez hasonlóan a doktori iskola vezetése 2018 folyamán is kiemelt figyelmet szentelt a képzés és a képzést megalapozó kutatási tevékenység nemzetköziesítésének, amit a minőségfejlesztés és innováció egyik legfontosabb eszközének is tekint.

A Neveléstudományi Doktori Iskola több programja, így különösen az Elméleti-történeti pedagógia és a Nyelvpedagógia programok esetében a nemzetközi együttműködésben végzett kutatások és képzés korábban is meghatározó elemek voltak, ami a 2018-es évet is jellemezte. A HORIZON2020 támogatásával létrejött EDiTE program eleve nemzetközi együttműködésből született. 2018-ban e programhoz kapcsolódó közös konferenciát szerveztünk a norvég neveléstudományi iskolák konzorciumával (NAFOL) ahol többek között a MAB vezetője tartott előadást a doktori képzés minőségének fejlesztéséről.

A doktori iskola nemzetköziesedésének 2018-ban az angol nyelvű képzés további kiterjesztése volt leginkább figyelmet érdemlő folyamata. Az angol nyelvű képzést 2018-ban már hat programban hirdettünk meg. A korábban is angol nyelvű oktatást végző Nyelvpedagógia és a nemzetközi együttműködésben, angol nyelven korábban elindított EDiTE programok mellett, 2017-ben belépett az Andragógia, Gyógypedagógia és a Sport és Egészségnevelés programok, majd 2018-ban az Elméleti-történeti program. Az angol nyelvű képzés kiterjesztését továbbra is döntően a nemzeti szintű Stipendium Hungaricum program tette lehetővé: ennek keretei között 2018-ban harmadik alkalommal jöhettek doktori hallgatók Magyarországra állami támogatással.

Az angol nyelvű képzés kiterjesztése új típusú együttműködés kialakítását igényelte a doktori iskola, a kari Tanulmányi Hivatal és a nemzetközi ügyekkel foglalkozó kari adminisztráció között. A korábbi gyakorlatot követve 2018-ban is havi rendszerességgel megszerveztük az angol nyelvű programok oktatóinak és e programok témavezetőinek találkozását, amelyre meghívást kapott az angol nyelvű programok hallgatóinak képviselője is. Folytatódott a NDI legfontosabb dokumentumainak angol nyelvre fordítása, és további fejlesztéseket végeztünk a NDI angol nyelvű honlapján. Folytatódott a korábban DÖK kezdeményezésre elindult mentorálási szolgáltatás, aminek keretében a magasabb évfolyamok hallgatói támogatják a belépő hallgatókat. 2018 volt az utolsó olyan év, amikor mindezt az EDiTE projekt menedzsment-kapacitásának terhére tudtunk megvalósítani.

A 2018-as év jelentős változása, hogy olyan érdekeltségi rendszert hoztunk működésbe, amely ösztönzi a témavezető feladatok vállalását az angol nyelvű programok hallgatói körében. E programok hallgatóinak témavezetői és társ-témavezetői félévente 100 eFt juttatásban részesülnek.

A doktori iskola mint kutatóműhely

A korábbi beszámolóinkban is hangsúlyoztuk, hogy az NDI olyan kutatóműhelyként is működik, amely a hazai neveléstudomány egyik meghatározó szellemi bázisa. Az Iskola olyan platformot alkot, amely lehetővé teszi az ELTE különböző karain és a PPK különböző intézeteiben működő neveléstudományi kutatásokkal foglalkozó szakmai műhelyek összekapcsolódását.

A 2018-as évben is követtük azt a stratégiai célkitűzést, hogy a NDI mindegyik képzési programja mögött legyen olyan koherens kutatási program, amely a doktori iskola bázisát alkotó szervezetekben folyó kutatásokra épül, és amely lehetővé teszi a doktori hallgatók folyamatban lévő kutatási projektekbe történő bevonását. Ennek érdekében az Iskola honlapján frissítettük az egyes képzési programok (programspecializáció) rövid leírását. Ez a kapcsolódó kutatási programok rövid bemutatását is tartalmazza.

A kutató műhelyként való működés szempontjából különösen fontosak az egyes programokhoz (programspecializációkhoz) kapcsolódó *műhelyek*. Ezek a DIT által 2017-ben elindított programmódosítás keretei között beépültek mindegyik programba. A műhelyek olyan szakmai rendezvények, melyek nemcsak a hallgatók doktori kutatása előrehaladásának támogatását és monitorozását szolgálják, hanem a kutatási módszerek és a kutatási eredmények megvitatását is. Az egyes programokhoz kapcsolódó műhelyek egy része nyitott a más programok hallgatói számára is, így segítik a különböző kutatóműhelyek közötti kommunikációt. A 2018-as évben a műhelyek a képzési program részeként, a hallgatók által felvehető kurzusok formájában jelentek meg, de ez a gyakorlat az előzetes értékelések szerint nem vált be, ennek megfelelően ez 2019-ban várhatóan módosul.

A 2018-as évben folytattuk annak a stratégiai célnak a megvalósítását, hogy a doktori hallgatókat – elsősorban azokat, akik ösztöndíjasként folytatják tanulmányaikat – hozzákössük a programok mögött található szervezeti egységekben zajló kutatásokhoz. Az ösztöndíjakról hozott döntések esetében 2018-ban is kiemelt prioritásnak tekintettük, hogy lehetőleg mindegyik program, illetve mindegyik ezek mögött található kutatóműhely hozzájusson olyan kutatói kapacitáshoz, amelyet az ösztöndíjas hallgatói helyek jelentenek. E gyakorlattal kapcsolatban a kari vezetés részéről kételyek fogalmazódtak meg, így ez a kérdés 2019-ben várhatóan napirendre kerül.

A komplex vizsgával kapcsolatos tapasztalatok és meghozott intézkedések

A 2016 utáni doktori képzési reform egyik legnagyobb horderejű változása volt az új komplex vizsga bevezetése. Az előző évi beszámolóinkban részletesen bemutattuk azt a koncepciót, melynek alapján az új vizsga szabályait több hónapig tartó munka eredményeképpen a kari szabályozás keretei között megalkottuk. A DIT keretei között hosszú ideig tartó vita zajlott azzal kapcsolatban, hogy a kutatómódszertan és az általános elméleti alapok területén hogyan

folyják a vizsgáztatás. Több alternatív szakmai koncepció kidolgozására került sor, ennek nyomán született meg az elfogadott vizsgaszervezési megoldás.

Az általános elméleti összefüggések területén egy, a DIT által létrehozott munkacsoport által kidolgozott és a testület által elfogadott témalista orientálja a vizsgáztatást. Az új szabályozást ugyancsak több hónapos munkával létrehozott részletes irányelvekkel egészítettünk ki, annak érdekében, hogy garantáljuk, a vizsga minden programban hasonló elvek és eljárások szerint, illetve egyeztetett követelmények szerint folyik. Ennek eredményeképpen alakult ki az a 2018-ban először alkalmazott eljárás, amelynek a következő elemeit érdemes kiemelni:

- A doktori hallgatóknak február végére kellett leadniuk 20-40 oldal terjedelmű kutatási terveik első változatát, amely a NDI egész szakmai közössége számára elérhetővé tett, és így a hallgatók egy hónapon keresztül kaphattak visszajelzéseket a kutatási tervek javítására.
- A kutatási tervek végleges, a komplex vizsga keretei között értékelendő változatát március végéig kellett leadniuk. Ezeket két külső bíráló kapta meg, akik a komplex vizsga rögzített irányelveiben rögzített részletes értékelési kritériumok szerint értékelték azokat. Mindez kifejezte, hogy a kutatási tervek értékelését a komplex vizsga meghatározó elemévé tettük.
- A komplex vizsga részeként minden doktori hallgató vizsgát tett kutatómódszertanból olyan módon, hogy két nagy tématerület közül valamelyikről kellett vizsgaelőadást tartaniuk. Ez kifejezi azt a szándékunkat, hogy jelentős mértékben fejlesszük a hallgatóink általános kutatás-módszertani felkészültségét, függetlenül saját doktori kutatásuk jellegétől.
- A komplex vizsga részeként minden doktori hallgató vizsgát tett a neveléstudományi kutatások általános elméleti összefüggéseiből oly módon, hogy egy előre meghatározott, a DIT által elfogadott témáról kellett vizsgaelőadást tartania.

A 2018-as komplex vizsgát a DIT utolsó nyári ülésén átfogó módon értékelte. Itt számos kritikus megjegyzés hangzott el a doktori hallgatók egy részének felkészültségéről. Két hallgató esetében végződött a vizsga eredménytelenül (ezeknek pótvizsgát kellett tenniük) és többen voltak olyanok, ahol – ahogy megfogalmazódott – „rezgett a lécszék”. A vizsga a doktori hallgatók egy részét rendkívüli mértékben aktivizálta, komoly motiváló erővel bírt és olyan erőfeszítésekre készítette őket, amelyek várhatóan javítani fogják annak esélyét, hogy sikeresen megvédjék a disszertációjukat.

Mint korábban említettük, átfogó és részletes értékelést készített erről a DÖK is. Ez részletes problémalistát tartalmazott, amelyeknek egyes tételeihez megoldási javaslatok is kapcsolódtak. Ezek nyomán, az őszi folyamán, elkezdtük a vizsgaszabályzat és a kapcsolódó irányelvek revízióját és néhány ponton módosítottuk ezeket.

A NDI vezetése szerint a komplex vizsga alapvetően betölti funkcióját: megfelelő alkalmat ad arra, hogy a hallgatók szintetizálják a tanulmányaik során szerzett tudásukat és ezt megfelelően adaptálják saját doktori kutatásuk megalapozásához. A vizsgát, beleértve ebbe a kutatási tervek igen alapos, külső szakértő bevonásával történő értékelését általában alkalmasnak tartjuk annak

megítélésre, hogy eldönthessük, érdemes-e a hallgatóinkat a kutatási-disszertációs szakaszba továbbvinnünk.

Budapest, 2019. március 19.

Az ELTE PPK
Neveléstudományi Doktori Iskolája
Vezetősége

Mellékletek

1. Melléklet: az ELTE Neveléstudományi Doktori Iskolájának céljai (részletek a NDI küldetésnyilatkozatából)

„A Neveléstudományi Doktori Iskola szélesen értelmezett, interdiszciplináris, neveléstudományi elméleti alapokon nyugvó pedagógiai tudományos képzési programot kínál hallgatóinak, azzal a céllal, hogy felkészítse őket a felsőoktatás és a tudományos kutatás területén végzett munkára, továbbá az oktatási ágazat területén egyéb olyan munkakörök betöltésére, amelyek magas szintű kutatói kompetenciákat igényelnek. A képzés közvetlen célja az egyénileg vagy kutató teamekben végzett önálló kutató és fejlesztő tevékenységhez, és az ezek eredményeképpen születő kutatási eredmények megosztásához és gyakorlati alkalmazásához szükséges magas szintű képességek fejlesztése. Neveléstudományi Doktori Iskola feladatának tekinti, hogy a neveléstudományi kutatók felkészítésében meghatározó szerepet töltsön be. A képzés fontos célcsoportját alkotják azok a *kutatópedagógusok*, akik úgy kívánják fejleszteni kutatói kompetenciáikat, hogy közben nem szakadnak el a pedagógiai gyakorlattól. (...)

A Neveléstudományi Doktori Iskolában a tanulás meghatározó részét alkotja az *egyéni kutatási program* megvalósításának keretei között zajló *önálló tanulás*. Saját kutatásukat a doktori hallgatók *témavezetőjük* közvetlen irányítása mellett folytatják, akinek különösen fontos szerepe van az önálló egyéni tanulás támogatásában. Az Iskolába belépő hallgatóknak a felvételük időpontjában a nemzetközi szakirodalom ismeretén alapuló előzetes kutatási elképzelésekkel kell rendelkezniük, amelyet a témavezetőjük támogatásával a képzés harmadik aktív félévének végére kell a nemzetközi szakirodalom ismeretére épülő, a kutatási módszereket részletesen bemutató, megvalósítható kutatási tervé formálniuk. Ez utóbbit a témavezető és a tematikus programok vezetőinek javaslatára a Doktori Iskola Tanácsa fogadja el: ez képezi később a doktori fokozat megszerzéséhez szükséges, nyilvános vitán megvédett disszertáció alapját. A Doktori Iskola elvárja hallgatóitól a nemzetközi szakirodalomban történő alapos elmélyülést, a választott témában a kutatási előzményekről való magas szintű tájékozottságot, a korszerű kvalitatív és kvantitatív kutatási módszerek magas szintű ismeretét, a felsőoktatási oktatói gyakorlat megszerzését, továbbá a tudományos közösségen belül zajló kommunikációba történő aktív bekapcsolódást, így különösen a kutatási eredmények mérvadó tudományos fórumokon történő közzétételét, beleértve ebbe a hazai és nemzetközi szakfolyóiratokban történő publikálást.”

2. Melléklet: a 2018-ban megvédett értekezések

Doktorjelölt neve	témavezető	társ témavezető	Időpont	Értekezés címe	cím odaítélése
Magyar Márton	Bárdos György		2018-XI-23 11:00	Animáció a turizmusban - szerepe és helyzete a magyar terciér oktatásban és a szolgáltatáspiacon	2019.02.07
Misley Helga	Vámos Ágnes		2018-XI-19 09:30	Marketing a felsőoktatásban. Felsőoktatási intézmények kommunikációjának vizsgálata a felvételizők elvárásainak függvényében	2019.02.07
Joó Julianna	Timárné Szabó Júlia		2018-X-26 10:00	Nemzetközi és hazai művészeti múzeumok múzeumpedagógiai irányzatainak és módszereinek összehasonlító elemzése	2019.02.07
Dánielné Babos Zsuzsánna Rita	Arapovics Mária		2018-X-24 10:00	Az önkéntesség andragógiai folyamatainak vizsgálata. Informális és nem-formális tanulási folyamatok az önkéntes szektorban	2019.02.07
Koltai Andrea Klára	Károly Krisztina		2018-VI-26 11:30	Understanding Learner Needs: A Qualitative Study of ESP Learner Needs in EU English Courses in Hungarian Tertiary Education	2018.09.27
Túri Ibolya	Falus Iván	Feketéné Szabó Éva	2018-VI-13 16:00	Konduktorjelöltek nézetrendszerének alakulása a konduktorképzés folyamán	2018.09.27
Heiszer Katalin Veronika	Marton Klára		2018-VI-13 14:00	Participatív kutatás értelmi sérült személyekkel: a Play Decide módszer adaptációja	2018.09.27
Gáthy-Stéber Andrea	Kereszty Orsolya		2018-V-29 10:00	Az informális és nem formális tanulás lehetőségei a munka világában	2018.09.27
Pongrácz Kornélia	Gereben Ferencné		2018-V-15 13:00	Többségi tanulók fogyatékossgal élő társakkal szembeni attitűdjének vizsgálata	2018.09.27
Rádi Orsolya Márta	M. Nádas Mária		2018-IV-18 14:00	Hatékony tanítás-tanulás értelmezése a kompetencia alapú oktatás (fejlesztés) elméletében és gyakorlatában	2018.06.01
Böddi Zsófia	Hunyady Györgyné		2018-IV-10 15:00	Az óvodai integrált nevelés vizsgálata (az eredményességet növelő tényezők és az óvóképzés fejlesztésének fókuszával)	2018.06.01
Komjáthy Zsuzsanna	Bánfalvy Csaba		2018-III-27 14:00	Ifjú-, és felnőtt korban mozgáskorlátozottá vált személyek munkaerő-piaci integrációjáról	2018.06.01

Hoffmann Mária Rita	Golnhofer Erzsébet	Könczei György	2018-III-23 10:00	Felkészítés az inkluzív szemléletű tanárképzésre	2018.06.01
Gutierrez Eugenio Esther	Illés Éva	Csizér Kata	2018-II-23 10:00	L3 teachers' beliefs about multilingualism in Europe	2018.06.01
Flamich Mária Magdolna	Golnhofer Erzsébet	Könczei György	2018-II-20 10:00	Pedagóguskompetenciák az inkluzív szemléletű tanárképzésben	2018.06.01
Domonkos Katalin	Hunyady Györgyné		2018-II-15 14:00	Az online zaklatás mint az iskolai agresszió egyik fajtája	2018.03.08
Simon Gabriella	Szivák Judit		2018-I-31 14:00	A mentori kompetenciák attitűd-komponensei	2018.03.08
Imre Nóra	Hegedűs Judit	Szekszárdi Júlia	2018-I-24 10:00	A szülői részvétel szerepe a tanulók iskolai pályafutásának alakulásában	2018.03.08
Nagyváradai Katalin	Mátrai Zsuzsa		2018-I-24 10:00	Egészségiállapot-vizsgálat egy krónikus pszichiátriai betegeket gondozó intézmény szakdolgozóinak körében	2018.03.08
Morva Péter	Trencsényi László		2017-XI-24 10:00	Hagyományos és új utak keresése a fiataloknak szánt zenei ismeretterjesztésben - médiumok szerepe (Pedagógiai elemzés)	2018.03.08
Egri Tímea	Gerevich József		2017-XI-09 14:00	Agresszió az iskolában. Bullying a fogyatékos tanulók körében	2018.03.08

3. Melléklet: a 2019-ben komplex vizsgát tevő másodéves hallgatók

Doktori hallgató neve	Program	témavezető	társ témavezető	Előrehaladás értékelése ⁶
Kövi Franciska	Andragógia	Fábri György		R
Lukács Andrea	Andragógia	Dorner Helga		R
Schiller Emese	Andragógia	Dorner Helga		R
Aubakirova Bakhyt	Adult Learning	Benkei-Kovács Balázs		R
Zagir Togtokhmaa	Adult Learning	Dorner Helga		R
Chudinova Alexandra	EDITE	Kárpáti Andrea		P
Stamenkovska Tatjana	EDITE	Győri János		R

⁶ R = rendben van; P = Problémás, kiemelt odafigyelést igényel

Nurmukhanova Dana	EDITE	Győri János		R
Kozhabergenova Aigerim	EDITE	Kopp Erika		R
Polyák Zsuzsanna	Elméleti-történeti pedagógia	Bodnár Gábor		R
Mero Piedra Angelica Liseth	Special Education	Marton Klára		R
Pechan Eszter	Gyógypedagógia	Gereben Ferencné	Bánfalvy Csaba	R
Rohár Alexandra	Gyógypedagógia	Marton Klára		R
Svastics Kármén Kinga	Gyógypedagógia	Könczei György		R
Vissi Tímea Aliz	Gyógypedagógia	Papp Gabriella		R
Gölcz Mira	Kora gyermekkor pedagógiája	Márkus Éva		R
Tóth Brigitta	Kora gyermekkor pedagógiája	F. Lassú Zsuzsa		R
Vekety Boglárka	Kora gyermekkor pedagógiája	Takács Zsófia	Alexander Logemann	R
Vetési Erika	Kora gyermekkor pedagógiája	Lénárd András		R
Barbarics Márta	Nyelvpedagógia	Lázár Ildikó		R
Divéki Rita	Nyelvpedagógia	Lázár Ildikó		R
Fajt Balázs	Nyelvpedagógia	Illés Éva		R
Farkas Árpád	Nyelvpedagógia	Illés Éva		R
Pereszlényi Anna	Nyelvpedagógia	Holló Dorottya		R
Fekete Anikó	Szaktárgyi Pedagógiák	Bodnár Gábor	Fehérvári Anikó	R
Paál Zsuzsanna Virág	Szaktárgyi Pedagógiák	Kárpáti Andrea		R
Urbán Krisztián	Szaktárgyi Pedagógiák	Szivák Judit	Rapos Nóra	R
Laki Ádám	Sport és egészségnevelés	Szabó Attila		R

Langó Anikó	Sport és egészségnevelés	Bárdos György		R
Tóth Enikő	Sport és egészségnevelés	Bárdos György		R
Wang Feifei	Sports and Health Education	Boros Szilvia		P